

Gojko Božović

ROMANESKNO PUTOVANJE U PUTOPIS

O knjizi Putovanje u putopis Vide Ognjenović

Na jednom mestu u knjizi *Putovanje u putopis* Vida Ognjenović postavlja pitanje: "Šta ja to ovde radim?" Mada stavljeno pred čitaoce, takvo pitanje autor uvek, pre i posle svega, postavlja samom sebi. Ali kada postane izgovoreno, takvo pitanje pokazuje senku jedne egzistencijalne situacije, životnog okvira u kome se tek kroz pisanje i neprestano preispitivanje može doći do odgovora.

Svako u sebi nosi po jednu knjigu, to je napisao Danilo Kiš, a to su svojim iskustvom i svojim knjigama potvrdili i toliki drugi pisci. Knjigu *Putovanje u putopis* Vida Ognjenović svakako duguje vlastitom iskustvu. Odlučujući se da se primi diplomatske službe u Norveškoj, Vida Ognjenović nije samo promenila žanr svojih javnih poslova već je otputovala u samo središte jedne neobične književne tradicije iza koje ona prepoznaje i jednu životnu i književnu dramu, jednostrano osvetljenu primećenu u našoj književnoj istoriji.

Svesna da svaki izbor poznaje svoju cenu, i to mnogo pre nego što je upozna onaj koji je izbor učinio, Vida Ognjenović odlaskom u Norvešku stupa i na tlo književnog znanja koje se u srpskoj kulturi neumitno vezuje za *Pisma iz Norveške* Isidore Sekulić. Put u Norvešku postaje, na taj način, put do knjige koja je, gotovo pre jednog veka, opisivala Norvešku. Nastajući, dakle, u susretu života i literature, knjiga Vide Ognjenović jeste i autentično svedočanstvo i autentično pripovedanje. Ali će čitalac, svakako, lako zapaziti kako se u knjizi *Putovanje u putopis* mnogo više vidi koje su promene zahvatile putopis kao žanr nego koje su promene, u istom vremenu, zahvatile Norvešku kao zemlju.

Da je u Norveškoj napisala samo knjigu *Putovanje u putopis*, Vida Ognjenović bi mirno mogla da odgovori na pitanje koje u toj knjizi postavlja: "Šta ja to ovde radim?" Ta knjiga jeste i jedna avantura i kazivanje o toj avanturi. U njoj se govori o književnosti i nekim njenim formama, najpre o putopisu i romanu, ali i o najličnijem i najneposrednijem iskustvu onoga koji književnost piše. Ona svedoči o svakodnevicu, o upoznavanju jedne zemlje, o lako vidljivim izrazima života te zemlje, ali i o skrivenim, senovitim stvarima koje se otkrivaju tek oku iskusnog posmatrača. U isto vreme *Putovanje u putopis* aktivira i neke vrlo značajne i složene niti iz srpske književne i kulturne tradicije, kao i iz tradicije norveško-srpskih odnosa.

Otuda je *Putovanje u putopis* najbolje doživeti kao izraz tolikih raznovrsnosti i kao otvoreno uživanje u raznolikostima. U ovoj knjizi se ne menjaju samo teme, već se u njoj ukazuje i raznovrsnost u govoru, u tonu, u formi obraćanja čitaocu, u tipu predočavanja stvarnosti. Idući za tim oblicima, čitalac se kreće između pronicljivih eseja i zanimljivih putovanja, između govora o pozorištu i govora o prostorima iza pozorišne rampe, između Isidore Sekulić i novog susreta sa Norveškom.

Na početku knjiga Vide Ognjenović je svedočanstvo o susretu sa novim poslom i sa novom kulturom. Ali ubrzo ova knjiga postaje izvrsna studija o tradicionalnom i modernom putopisu, o onome putopisu koji je detaljan putnički izveštaj i o onom putopisu u kome fikcija uzima glavnu reč, a opisani prostor postaje samo jedan od junaka priče. U modernoj književnosti putopis je postao žanr sa narušenim suverenitetom. Proistekao iz potrebe da čitaoci jedne jezičke zajednice izvesti o kulturama iz bližeg i daljeg okruženja, tradicionalni putopis je u modernom dobu postao žrtva sopstvene informativnosti. Slika koju je nekada mogao da prenese samo putopis postala je masovno dostupna zahvaljujući novim medijima, da bi u dobu televizije i digitalne kamere takav putopis postao žanrovski atavizam. Novi mediji su ukinuli egzotičnost koja je nekako uvek stajala u prisenku putopisnih poduhvata. Iluzija poznatosti i dostupnosti, kakvu stvaraju novi vizuelni mediji, ukinula je iluziju informativnosti, kakvu je oblikovao stari putopis. Čitava poglavlja u knjizi Vide Ognjenović posvećena su ispitivanju ove književne i društvene promene.

Na prepoznavanju ove promene autorka zasniva prirodu svoje knjige. Otuda, umesto putopisa, ona ispisuje putovanje do putopisa, uzbudljivo svedočenje o putovanju do *Pisama iz Norveške* Isidore Sekulić, o tome kako se Isidorina knjiga na različite načine otkriva, sve dok, u trećem čitanju Vide Ognjenović, ne bude pročitana iz ugla koji je kombinacija autentičnog ličnog doživljaja i pronađene analitičke perspektive. Tri čitanja Isidorinih *Pisama* nisu samo tri čitalačka iskustva, već i model predočavanja jedne intelektualne biografije.

Opređeljujući se da, u završnom delu *Putovanja u putopis*, napiše nekoliko pisama Isidori Sekulić, o prostoru kroz koji je ona prošla, ali koji više nije isti, Vida Ognjenović na neki način obnavlja osnovnu situaciju putopisa svoje prethodnice. Ti putopisi su, takođe, pisma, nedvosmisleno obraćanje. Ali uvođenje obraćanja Isidori Sekulić ukazuje na ono što bismo i bez toga teško prevideli. *Putovanje u putopis* nije putopisni izveštaj, već uzbudljiv roman u kome je putopisna forma samo mimikrija kojom se u tekst uvode gotovo svi književni žanrovi.